

◆ Dramaturgiya

Əli ƏMİRLİ

PƏRDƏSİZ

*Fasiləsiz oyun üçün
səkkiz səhnədə
qadın dramı*



İştirakçılar:

QADIN
QIZ

I SEVGİLİ
II SEVGİLİ

I SƏHNƏ

İki nəfərlik xəstəxana palatası. Bütün tibbi avadanlıqları ilə iki çarpayı. Ana arxası tamaşaçı zalına, üzü pəncərəyə dayanıb. Qız çarpayının xeyli qaldırılmış baş hissəsinə söykənərək oturub. Onun qolu damcıladıcı aparata bağlıdır. Qız hərdən şəffaf maye dolu şüşə qaba baxır. Hiss olunur ki, bu prosedur onu bezdirib. Yanındakı dolabın üstündən xırda radionu götürüb qulağına söykəyir.

QADIN (*vəziyyətini dəyişmədən danışır*) – Düz deyirsən, mən səhnəyə çıxanda yaşayırdım, mən səhnədə sevir, səhnədə kədərlənir, səhnədə sevinir, səhnədə xoşbəxt olurdu. Səhnədən kənar da darıxır, özümə yer tapa bilmir, başımı qatmağa nələrsə düşünürdüm.

QIZ – Pis düşünürdüm.

QADIN (*vəziyyətini dəyişmədən*) – Məgər mən pis düşünürdüm dedim? Pis düşünməyə mənim ixtiyarım yox idi. Mən aktrisa idim, özü də necə aktrisa?!

QIZ – Niyə keçmiş zamanda?

QADIN – Bu yaşa çatmış aktrisanın gələcəyi yoxdur, nə vardısı oldu, bitdi, qaldı arxada, heç vaxt geri dönməyəcək zamanda. Mən ana, nənə, nə bilim, qaynana rolunda səhnəyə çıxıb bilmərəm... Heyhat! Mənim keçmişim çox, gələcəyim azdır (*pəncərədən uzaqlaşmadan çönür*). Əslində, heç yoxdur. Sənin isə...

QIZ – Nə yönlü bir keçmişim oldu, nə də gələcəyim var (*radionu qulağından aralayıb dolabın üstünə qoyur*).

QADIN – Taqsırkar da mənəm, eləmi?

QIZ – Bundan sonra nə fərqi? Həyat bitdi mənim üçün. Ölüm də bax, o küncdə dayanıb baxır üzümə. Mən qəsdən onun qorxu saçan gözlərinə baxmıram. Müdriklərin sözünə əməl edirəm, nə günəşə, nə də ölümə gözlərini zilləyib baxma.

QADIN – Belə ümitsiz olma, sənə nə yaşın var, belə danışırısan? Mən sən yaşda elə bilirdim dünya mənimdir, neçə kişi qabağında diz çöküb göz yaş töküdü.

QIZ – Sən də onların göz yaşlarına fikir verməyib qəddarcasına seçirdin, Kleopatra kimi.

QADIN – Niyə Kleopatra kimi, lap özüm kimi... seçirdim.

QIZ – Yazıq papa!

QADIN – Yazıq niyə? (*Gülür*) Bəlkə də... haqlısan, hərdən mənim də ürəyim ağrıyırdı ona, hətta sən deyən kimi yazığım da gəlirdi, amma bu da mənim taqsırım deyildi, heyranlarım həddindən artıq idi. Bu basqılara heç bir qadın tab gətirə bilməzdi.

QIZ – Yazıq papa...

QADIN – Bəsdir! Yazıq papa, yazıq papa... Sənə o yazıq papan mənimlə çox xoşbəxt idi. Nə qədər kişi ona həsədlə baxırdı.

QIZ – İkrahlə baxanlar da vardı.

QADIN – O paxılların naqisliyi idi. Sevgi də vardı aramızda, amma biz sevgilidən çox dost idik. O, mənim sənətimə pərəstiş edirdi, istedadıma bravo deyirdi. Bir sözümlü iki eləmədi.

QIZ – Əvəzində sən ona xəyanət elədin.

QADIN – Bu xəyanət sözü bizim dildə necə dəhşətli səslənir?!

QIZ – Söz qorxulu deyil, mama, əməl qorxuludur.

QADIN – Yox, yox, xəyanət sözündən qorxuram, izmena yaxşıdır, daha münasib sözdür, yumşaqdır. Bir də... Mən ona sən deyən kimi xəyanət eləmədim, hər şeyin düzünü dedim ona. Seçim haqqı verdim. O da, səndən fərqli olaraq, məni başa düşdü, əzab çəksə də, başa düşdü. Dərhal üz döndərüb getmədi.

QIZ – Sən də o cavana qoşulub ayyarımlıq qastrola yollandın, deyək... bal ayına.

QADIN (*üzündə adamı uzaqlara aparən təbəssüm görünür*) – Həəə... Ayyarımlıq xoşbəxtlik... Həyatımın ən gözəl qastrolu idi. O, təcrübəsiz, cəsarətsiz, hətta utancaq olsa da, xoşuma gəlirdi. Daim gözü üzümdə olurdu. İt kimi sədaqətli idi.

QIZ – Papa ölüm yatağında o qastrola görə çəkdiyi əzablardan danışmışdı mənə.

QADIN – Bütün zəif kişilər kimi papan sentimental idi, ağlamağı sevirdi, sevgidən çox mərhəmət umurdu.

QIZ – O məqamda səndə mərhəmət? Sən nəinki onu, heç məni görmürdün?

QADIN (*gülür*) – Onda mən hər şeyi görə bilməzdim, amma sən deyən qədər də daşürəkli deyildim. Hətta xəstə olanda bir-iki dəfə baş çəkmişdim ona, xəstəxanada... demək çirkinlik olmasın, yardım da eləmişdim.

QIZ – Bilirəm, mənə demişdi. Bu onu bərk təsirləndirmişdi.

QADIN – Bilmirəm, bilmirəm... Yadıma salmaq istəmirəm o günləri. Ondan ölüm qoxusu gəlirdi, qəribə kəşif iy idi. Yanında beş dəqiqədən çox qala bilmədim. O, bunu başa düşdü, məni az qala qovdu yanından. Axırını

görüşümüzdə onun tamam sifətdən çıxdığı, tanınmaz hala düşdüyü gözümün qabağından getmir. Bir vaxtlar sevdiyim o yaraşlıq kişiədən heç nə qalmamışdı... Görürsən, danışıram, gözümdən yaş axır, sən də deyirsən yazıq papa. Son dəfə üzümə gülümsədi, mən də özümü sıxıb onun gözlərinin dərinliyinə baxdım... aman Allah, nə hisslər keçirdim, deyə bilmirəm... Onda da ağladım, o, tamam öləzimiş səslə dedi: "Mən niyə ölmürəm, axı, həkim demişdi bir həftə ömrün qalıb, bir ay keçib o vaxtdan?" Mən hönkürdüm, onun kəskin iy verən zəif bədənini qucaqladım (*yanaqlarını islatmış göz yaşlarını silib gülümsəyir*). Mən də axır vaxtlar sentimental olmuşam... Yəqin qocalıqdandır... Düzünü de, çox qocalmışam mən? Formanı hələ itirməmişəm?

QIZ (*qollarını qaldırıb özünü göstərən qadına təbəssümlə baxır*) – Yazıq papa...

QADIN – Bədir, sən bu yazıq sözün zəhləmi tökdü. O çox xoşbəxt idi. Mənim də xoşbəxt günlərim onunla keçdi, sonrakılar... (*əlini yelləyir*) Sən məni daş ürəkli, xudbin, axmaq qadın hesab edirsən?

QIZ – Yox, mən səni sevirəm.

QADIN – Yalan deyirsən, sən məni çoxdandır sevmirsən.

QIZ – Uşaq vaxtı mən daima sənün üçün darıxırdım, axşamları yatmırdım ki, nəhayət, teatrdan qayıdıb gələcəksən, məni qucaqlayıb öpəcək, başımı sığallayıb yatağıma salacaqsan. Sən isə gəlmirdin, gələndə də yorğunam deyib yatmağa gedirdin. Əvəzində papa məni yatağa salır, üzümdən öpüb, yazıq-yazıq gülümsəyirdi.

QADIN – Yenə də yazıq?! Yox bir, bədbəxt! O, göründüyü kimi də yazıq deyildi. Mən o cavan, şöhrəti aşırıb-daşan axmaq aktyoru yaxına buraxanda, atan da bekar qalmadı, həmin aktyorun özündən otuz yaş cavan arvadı ilə evləndi. Yazıq beləmi olur?

QIZ (*qəhqəhə ilə gülür*) – Dəyiş-düyüş elədiniz?

QADIN – Görürsən, sən də gülürsən, amma nəyə güldüyünü başa düşmədim.

QIZ – Gülməli deyil? Sən özündən iyirmi yaş cavan kişini alırsan, ərin də acığa düşüb həmin cavan kişinin özündən otuz yaş kiçik arvadını alır, kəbin də kəsdirir. Bu ki, Çexov demiş, ortabab hekayə üçün yaxşı süjettir.

QADIN – Niyə ortabab? Bu əla roman üçün süjettir. Sən də deyirsən, yazıq papa! Əslində mən atana yaxşılıq elədim. Canını mənim kimi nimdaş, iddialı arvaddan qurtardım, qızı yaşda gənc qadına sahib oldu.

QIZ – Əla çençdir.

QADIN – Mən də çoxdan unutduğum gəncliyin ətrini hiss elədim, o da!

QIZ – Udan siz, uduzan yalan sevginin torunda çapalayan o gənc ər-arvad oldu.

QADIN – Niyə uduzan? Onların heç biri uduzmadı. Mən o cavan oğlana ədəb-ərkan, kübar maneralar öyrətdim. Kinoya çəkilirdi, bekara hekayələr yazırdı, amma çəngəl-bıçaqla davranmağı bacarmırdı. Hələ qarderobu, ayı kimi yeriməsi, primitiv ədaləri. Mən sevdiyim adamı o saat yaxına buraxmırdım, onu öz istədiyim şəkilə salmayınca uzaqda saxlayırdım. Udub-uduzmaq məsələsinə gələndə, nahaq sənə elə gəlir ki, udan mən oldum, bu çox mübahisəlidir. Əslində mənim macərələrim həyatımın əsas hissəsi deyildi, mənim üçün səhnədən kənarında heç nəyin əhəmiyyəti yox idi. Əsil həyat səhnədə idi. Mən yalnız səhnədə yaşayırdım, Oliviyanı oynayanda, Kleopatra ehtiraslarını yaşayanda... İnsanların, tamaşaçıların heyran baxışları altında.

QIZ – Bəs bizim taqsırımız nəydi?

QADIN – Sizin? Siz kimsiniz ki?

QIZ – Papa... mən...

QADIN – Mən bu barədə düşünmürdüm, səhnə məni udmuşdu, orda sizə yer yox idi. Mən şöhrətin zirvəsindən aşağı baxanda siz çox kiçik görünürdünüz. Amma səni sevirdim, səni də öz yanımda, o zirvədə görmək istəyirdim, əsil xoşbəxtliyin dadını bildirmək istəyirdim sənə. Sənsə... Yadıma salma keçmiş, onsuz da məndən əl çəkmir. Onu dəyişmək də olmur, çox gecdir.

QIZ – Biz sənin üçün darıxırdıq.

QADIN – Axı, bir vaxt mən səhnədən uzaqlaşdım, niyə yadımdan çıxıb? Sizə görə, lap elə sənə görə, niyə unuttun? O qədər sızıldadı ki, düz bir il oturdum evdə, teatra getmədim. Ev arvadı kimi sizə qulluq elədim. Onda sən xoşbəxt deyildin?

QIZ – Yox, mama, mən onda da xoşbəxt deyildim.

QADIN – Amma mənə elə gəlirdi...

QIZ – Mən yalandan özümü xoşbəxt göstərirdim, sən kimi oynayırdım.

QADIN – İndi deyirsən, yadıma gəlir, doğrudan da mən sənin gözlerində xoşbəxtlik görmürdüm, sən xoşbəxtliyi oynayırdın, özü də çox pis oynayırdın...

QIZ – Mən yeniyetmə uşaq olsam da, hər şeyi görür, başa düşürdüm. Mən bilirdim ki, sən mənə, papaya görə qalmamışdın evdə, sən buna məcbur olmuşdun.

QADIN – Mən məcbur olmuşdum? Nə demək istəyirsən?

QIZ – O zaman teatrda sənin vəziyyətin yaxşı deyildi, təzə gələn baş rejissor sənə rol vermirdi, sənin istəyinlə tamaşa qoymurdu, onu daha çox gənclər maraqlandırırıdı. O nəşə yeniliklər etmək istəyirdi. Bax, onda sən teatrdan küsdün, evə qapanmağa məcbur oldun.

QADIN – Sən nankorsan!

QIZ – Həqiqət bu qədər acıdırsa, mən susa bilərəm, onsuz da ağrılarım başlayır, söhbətə halım yoxdur, bir azdan qışqıracam.

QADIN – Mən bir aktrisa kimi bitmişdim deyirsən? Bunu mənim qızım deyir?

QIZ – Səni o gənc rejissor dirilti, tamaşasında baş rolu verdi. Biz yaddan çıxdıq, onda mən xəstə idim, papa birinci infarktını almışdı. Sən isə uçurdun. Əvvəlki vaxtlar olsaydı, sən o cavanın diplom tamaşasında, özü də kiçik səhnədə heç vaxt oynamazdın. Hamı hesab elədi ki, dahi aktrisa böyüklük elədi, gənc istedadı rədd eləmədi, ona yol açdı. Ta demədillər ki, bu jest batan, unudulan aktrisanın saman çöpündən yapışması idi. Bəlkə düz demirəm?

QADIN – Fərqi yoxdur, danış, maraqlı danışırısan, davam elə.

QIZ – Yaxşı oynadın, həmişəkindən canlı, həmişəkindən təbii... Gənc rejissor səndən yaxşı istifadə eləmişdi, bu vaxtaca qapalı qalan keyfiyyətlərini üzə çıxarmışdı. Bu qələbə idi, tək sən qələbə! Təzədən yada düşdün, bu rolunaca sən görmək istəməyən baş rejissor çoxdan həsrətində olduğun Kleopatranı verdi sənə. Uğur uğur dalınca!

QADIN – Xəstə olmasaydın, sənə yaxşı bir şillə vurardım. Və deyirdim ki, sən qızım olsan da, bir aktrisa kimi paxıllığı çəkirsən. Mən bunu həmişə hiss eləmişəm, sənə oynadığım tamaşada rol verdirib mənimlə tərəf-müqabil edəndə də.

QIZ – Nə deyim, bəlkə də haqlısan.

QADIN – Mən daima səni dalımca dartdım, çəkdim, nə qədər ki vardım, səni məşhurlaşdırmaq, aktrisa eləmək istədim, bacarmadım.

QIZ – Sən heç vaxt məni qəbul eləmədin, məni aktrisa eləmək istəsən də, oyunumu bəyənmədin, bunu heç gizlətmədin də. Mən həmişə qorxa-qorxa

oynayırdım. Həm sənə mənə baxmağın istəyirdim, həm də qorxurdum sən tamaşaçı kimi oturub mənim hər hərəkətimi izləyəndə. Məni tərəf-müqabilimin reaksiyasından çox sənə reaksiyan maraqlandırır. Fikrim səhnədə gözüm sənə qalırdı.

QADIN – Mən də sənə baxmaqdan qorxurdum. Ümumiyyətlə, adamın məndən pis olduğunu görəndə sıxılır, utanıram. Həmkarlarım da elə bilirdilər mən yekəxanalıq eləyirəm, onların tamaşalarına baxmıram. Əslində, mən onların necə pis, necə bezdarnı oynadığını görəndə utanır, nə etməyi bilmirdim. Axı, baxıb nə deyim, necə tərifləyim? Mən heç sənə güzəştə gedə bilmirdim (*yaxınlaşıb QIZın düz gözünün içinə baxır*). Hayıf, səni aktrisa eləyə bilmədim.

QIZ – Sənə kölgən çox qalın idi. Hər məni səhnədə görə mütəlak sənə müqayisə edir, üstünlüyü də, təbii, sənə verirdi.

QADIN – Bu da mənim taqsırım idi?

QIZ – Onlar mənim istedadımı görmək istəmirdilər. Hamı sənə görə aktrisa olduğumu düşünürdü. Qulağımla eşidirdim arxamca gəzən pıçılıtları. Bundan sonra mən heç oynaya bilmirdim, qorxurdum.

QADIN – Təəssüf, bu qorxu əsassız deyildi.

QIZ – Bəlkə ona görə mən aktrisa olmaq istəmirdim. Teatrı dəlicəsinə sevsəm də, səhnədən qorxurdum. Mən başqa həyat seçdim, sən məni yolumdan azdırdın. Məni istədiyim kimi yaşamağa qoymadın, axı, mən sənə kimi səhnədə yox, həyatda xoşbəxt olmaq istəyirdim, real həyatda.

QADIN – Dediğin o real həyatda xoşbəxt olub nə görəcəkdin? Ev, mətbəx, bulaşq qablar, ərinin iy verən corablarını? Bəlkə özünü hər saat batıran körpənin əskisini dəyişməkdir xoşbəxtlik? Budur sənə real xoşbəxtliyin? Xoşbəxtlik də, həyat da səhnədədir. Ordan kənar mən susuz balıq kimiyəm. Boynuma alım ki, məni bir müddət səhnədən ayırdığına görə sənə nifrət eləyirdim. Sənə görə neçə rol çıxdı əlimdən. Amma mən anayam, istədim yeganə qızım da mən yaşayanları duysun, çox az adama qismət olan səhnə xoşbəxtliyini yaşasın. Səhnədən kənar mən xoşbəxtlik illüziyadır, yalandır!

QIZ – Mən sevirdim, əsil məhəbbətlə sevirdim, bu sevgidən çox xoşbəxt dim, sadəcə sənə xəbərin yox idi, başın qarışmışdı, dediyin o səhnəyə, deyəsən, Kleopatraya hazırlayırdın... Bax, o ərəfədə mən çox xoşbəxt dim. Xoşbəxtlik hər tərəfdən məni mühasirəyə almışdı, dörd tərəfdən üstümə hücum çəkirdi. Eyni vaxtda neçə oğlan mənim sevgimi qazanmaq üstündə mübarizə aparırdı, çaşıb qalmışdım, özümü sevgi qanadlarında hiss edirdim... Uçurdum... Nəhayət, o gəldi, hamıdan da güclü çıxdı.

QADIN – Sevgiyə açıq on yeddi yaşlı qızı ələ almaq böyük hünər istəmir.

QIZ – Yənə sən girdin araya. Mən onu hansı məhəbbətlə sevirdimsə, sən ondan yüz qat artıq nifrətlə qarşıladın bu məhəbbəti.

QADIN – O, boy-buxunu, fiziki gücü, məşhur boksçu olmağı ilə qamaşdırmışdı gözlərini. Əslində isə o, boş, mənasız avaranın biri idi, onun içində hər saat zühur etməyə fürsət axtaran canı gizlənmişdi. Elə olmasaydı, hələ məktəbli olan qızı evinə aparmazdı tozsuz-kəbinsiz!

QIZ – Mən uşaq deyildim, mama, on səkkiz yaşım vardı.

QADIN – İndi də yadıma düşəndə hirsimdən içim əsir. İşə bax! Mən Moskvada tamaşalar oynayıram, alqışlar qazanıram, SSRİ xalq artisti adı alıram, qayıdıb gəlirəm, qızım evdə yoxdur. Axtarıram, yazıq, bədbəxt dediyin atan da buğda yeyib çıxıb cənnətdən, heç nədən xəbəri yox, cavan arvadı yüyənləyib minib belinə, hara istəyir sürür. Həhayət, məlum olur ki, qızım

özbaşına ərə gedib. Özü də kimə, kimə? Başı ilə yox, yumruğu ilə düşünən bir...

QIZ – Sən onu sevdiyimə görə qəzəbləndin. Onun məni səndən, səhnədən ayırmaq istədiyini bilib hücumə keçdin. Bizi ayırmaq üçün nə bacardınsa elədin, onu mənim gözümdən salmaq üçün bütün vasitələrə əl atdın. Sən onda sevən, qısqanan ana rolunu çox gözəl oynadın.

QADIN – Axı, o səndən aldığılarının əvəzinə nə verə bilərdi? O kobud, yonulmamış, mədəniyyətdən uzaq, teatrı qanmayan bir... yumruq vurandı.

QIZ – O tək yumruq vuran deyildi, o çox gözəl insandı, onun çox zərif, incə qəlbi vardı. Sən eşitsəydin o mənə nələr deyirdi?! Eşitsəydin, bəlkə də, onun haqqında fikrin yüz səksən dərəcə dəyişərdi, amma buna da şübhəm var, sən onda ancaq nöqsan axtarırdın.

QADIN – Mən axtarmırdım, nöqsanlar adamın gözüne girirdi. Sən də məhəbbətdən kor olmuşdun, görmürdün, başını itirmişdin.

QIZ – Onun çox ağır uşaqlıq illəri olmuşdu, mama... Niyə danışırım, səni heç vaxt başqalarının dərdi-səri maraqlandırmayıb, sən özünü hər şeyin mərkəzində görmüsən: Mən! Mən!! Mən!!! Hamı bu "Mən" in başına dolanmalı idi (*ağrıdan əlləri ilə gicgahlarını möhkəm sıxıb inildəyir*).

QADIN – Sakit ol, sən bunları mənə demisən, çoxdan demisən, təkrara ehtiyac yoxdur.

QIZ – O başqaları kimi deyildi, o, təmiz, həssas, ədalətli, səmimi idi.

QADIN – Əcəb! Bəlkə səmimi olduğuna görə mənim ömrüm boyu yığıb-topaladığım qızilları yeri ilə oğurladı? Susursan... burda deməyə sözün yoxdur, olmayacaq da. O qızilları oğurlamaqla mənə necə zərbə vurduğunu sən başa düşə bilməzsən. Axı, mən səhnədə heç vaxt qızıl-brilyant əvəzinə dəmir-dümür, şüşə-müşə taxmamışam. Mariya Tüdorun, Oliviyanın, Kleopatronun boynunda əsil daş-qaş olmalı idi. Mən səhnədə həqiqi olduğum kimi bərbəzəyim, geyim-kecimim də həqiqi olmalı idi. Həmin gün səhnəyə çıxanda ilk dəfə bəzəksiz çıxdım, səhnədə həqiqi göz yaşları tökdüm, amma o göz yaşlarının bu dəfə Antoniyə dəxli yox idi, mən itirdiyim qızillarımla ağlayırdım (*qəfil qəhqəhə ilə gülür*). Tamaşaçılar da ağlayırdılar... (*Daha bərk gülür*). Onlar bilmirdilər ki, məni ağladan Antoninin faciəli ölümü deyil, oğurlanmış qızillarımla dərdir.

QIZ (*çox sakit*) – Oğru o deyildi.

QADIN – Neçə illər keçib, hələ də o banditin tərəfini vermirsən. Onda da dedin özümü pəncərədən ataram ona bu barədə bir söz desən, nə bilim, milisə versən. Qaldım qırıla-qırıla.

QIZ (*səsini qaldırır*) – Oğru o deyildi!

QADIN – O deyildi, bəs kim idi?

QIZ – Sənin utancaq, cəsarətsiz, təcrübəsiz dediyin cavan ərini.

QADIN (*sarsılır*) – Sən bilirsən nə deyirsən?

QIZ – Öz gözümlə görmüşdüm.

QADIN – Bəs niyə mənə demirdin? Niyə ərini müdafiə eləməirdin?

QIZ – O yalvarmışdı, ağlamışdı, ayaqlarıma düşmüşdü...

QADIN – Nə olsun? Yalvarmaq, ağlamaq onun peşəsi idi. Ümumiyyətlə, mənim qabağıma həmişə zəif, maymaq kişilər çıxıb. Biri vardı, səhnədə qəhrəmanları oynayırdı, səsi ilə yeri-göyü titrədirdi, evdə isə... xörəyini az görəndə küsürdü, bir həftə üzüdivara yatırdı.

QIZ – Yazığım gəldi ona.

QADIN – Bəs sevdiyin ərivə yazığın gəlmədi?

QIZ – Onun vəziyyəti daha ağırdı.

QADIN – Deməli, bu oğurluğun səbəbi də məlum idi sənə?

QIZ – Çox böyük məbləğ uduzmuşdu qumarda, ölümlə hədələmişdilər, iki gün vaxt vermişdilər: ya borcu qaytarmalı idi, ya da...

Uzun çəkən pauza.

QADIN – Sən bunu mənə onda deməli idin, onu dərhal qovardım, iti qovan kimi! Deyərdim, qoy öldürsünlər, onsuz da tökmüşdü zəhləmi. Əvəzində... Aman Allah! Mən nə böyük günah işləmişəm, nahaqdan. Oğru bilib şərəldiyim adamı səndən ayırmaq üçün o günahsız körpəyə əl qaldırdım.

QIZ (*ağlayır*) – O biləndə mən hamiləyəm... Necə dəyişdi, necə zərif qəlbli, qayğıkeş, sevən bir ataya çevrildi. O, uzun intizardan sonra hamilə qalıb məmnunluq yaşayan qadın kimi yumşalmış, ipək kimi olmuşdu, elə bil hamilə olan mən deyildim, o idi (*gülür*). Mən isə... Mən... (*biləyindən damcıladıcı iynəni dartıb çıxardır, ayağa qalxır, çox gözəl bir xalat geyinir, tələsik üz-gözünü, saçını-başını səliqəyə salır, xeyli cavanlaşır, gözəlləşir. İndi o, keçmişdədir*).

II SƏHNƏ

Səhnəyə çox yaraşığı, idmançı görkəmində qıvrıq gənc kişi daxil olur. Bu I SEVGİLİdir. O, kiçik dibçəkdəki gülü arxasında gizlədib. QADIN elə durduğu yerdən bu səhnəni izləyir.

I SEVGİLİ – Sən necə gözəlsən!

QIZ – Bunu çox demisən. Əlindəki nədir, niyə gizlədirsən?

I SEVGİLİ – Güldür, sənə verməyə utanıram.

QIZ – Niyə utanırsan, güldən utanarlar?

I SEVGİLİ – Sənin gözəlliğin qarşısında bu gül də təravətini itirdi.

QIZ – Sən idmançı kimi yox, şair kimi danışırsan.

I SEVGİLİ – Səni sevib şair olmamaq ...

QIZ – Yaxşı, şair-boksçu, gülü ver bura! Dedim ver! (*Ərköylüklə oğlanın əlindən gülü alır*). Bu nə güldür belə? Mən beləsini görməmişəm. Bəs niyə dibçəkdə? Necə gözəldir...

I SEVGİLİ (*qızın əlində tutub maraqla baxdığı gülə ehtiyatla toxunur*) – Həm çox gözəldir, həm də sən kimi ərköyündür, şıltaqdır, dibçəkdən kənar da yaşaya bilmir, tez solur.

QIZ – Çox gözəl ətri var. Hardan tapmısan bunu?

I SEVGİLİ – Moskvadan gətirmişəm, təyyarədə qucağımda saxlamışdım ki, qırılıb tələf olmasın. Bütün komanda güldürdü mənə. Yastıburun da deyir, bizim boksyorumuza baxın, qarımış qız kimi qucağında gül aparır. Heç kimi vecimə almadım, dedim mütləq bunu salamat aparacam Bakıdakı gülümə. Tanış ol, adı arxideyadır.

QIZ – Arxideya? Nə gözəl adı var.

I SEVGİLİ – Qızımız olsa, bəlkə adını Arxideya qoysaq?

QIZ (*diksindir*) – Arxideya?.. Yaxşı addır, amma...

I SEVGİLİ – Nə amma, bəyənmədin? Bəlkə sən başqa variantın var?

QIZ – Bilirsən...

I SEVGİLİ – Nəyi bilirəm? Olmadığım bir həftədə nə baş verib? Sən niyə ürke-ürke danışırsan? Üzün gülür, gözələrin ağlayır.

QIZ – Məni teatra çağırıblar.

I SEVGİLİ – Nə olsun?

QIZ – Mənə rol veriblər. Baş roldur...

I SEVGİLİ – Nə baş rol, nə teatr? Mən nədən danışırım, sən nə deyirsən? Bizim şərtimiz nə tez çıxdı yadından? Sən teatra əlvida demişdin, bu bizim ikimizin qərarı idi.

QIZ – Mən teatrı sevirəm.

I SEVGİLİ (*qışqırır*) – Yalan deyirsən! Sən teatrı yox, məni sevirsen! Teatrı anan sevir.

QIZ – Yalan deyil, mən səni sevdiyim kimi, teatrı da sevirəm.

I SEVGİLİ – Axı, hardan pırtlayıb çıxdı bu sevgi? Sən mənim boynumu qucaqlayıb qulağıma sevgi pıçıldayanda orda teatr söhbəti yox idi.

QIZ – Teatra sevgi mənim qanımdadır. Mən teatrdan çıxmışam, anam...

I SEVGİLİ – Bilirəm, anan xalq artistidir, məşhuri-ələmdir, hayıf ki mən bunu sənə vurulandan sonra bilmişəm. Sən də gizlətmisən məndən, iş-işdən keçəndən sonra dedin. Lənət o qadına!

QIZ (*sərt*) – Hələ gec deyil, səhvini düzəldə bilərsən.

I SEVGİLİ – Axmaq! Mən səhv eləmişəm dedim? Baba-Yaqanın qızı olsan da əl çəkməyə səndən, heç kəs səni əlimdən ala bilməz, nə anan, nə teatr! Mən səni sevirəm, indi tək səni yox, sizi sevirəm, ikinizi də (*diz çöküb qızın belini qucaqlayır, başını qarnına söykəyir*). Sizi sevirəm... Hələ qımıldanmır, amma eşidir. Mən səni sevirəm, balaca, səni gözləyirəm (*qızın qarnının arasından gəldi sürətlə öpür və öpə-öpə tədricən qalxıb dodaqlarına yaxınlaşır, lap dodaqlarının arasına pıçıldayır*). Mən səni sevirəm, daima səni istəyirəm... Bilirəm, olmaz, amma öhdəmdən gələ bilmirəm, gedək... Bu nə göz yaşlarıdır, niyə ağlayırsan? Bəlkə sənə nəse deyiblər məndən? İnanma! Heç kim bizim xoşbəxtliyimizə mane ola bilməz (*ehtirasla öpür*) Bilirsən Moskvadan nə qədər körpə paltar almışam, bir çamadan. Yoldaşlarım gülür, ələ salırdılar, "mama-şa" deyirdilər mənə. Biri də deyir, nə bilirsən oğlandı, bəlkə qız oldu? Mən də eləmədim tənbellik gedib bir çamadan da Arxideya üçün pal-paltar aldım.

Kənarda daş kimi dayanıb bu səhnəyə baxan QADIN üzünü pəncərəyə sarı çevirir.

QIZ (*gözlərindən aramsız axan yaşın arasından sakit səslə*) – Arxideya kimdir?

I SEVGİLİ – İndicə dedik ki! Qızımız olsa adını Arxideya qoyaq. Arxideya Fuadın bacısı.

QIZ – Fuadın bacısı? Fuad...

I SEVGİLİ – Oğlumuz olsa adını Fuad qoyacam, demişdim sənə, üzünü görmədiyim atamın adıdır (*QIZIN yanaqlarını silir*). Sən gülmək, sevinmək əvəzinə ağlayırsan? (*QIZ susur, əlləri ilə ağlamaqdan əyilib kifirlənmiş sifətini gizlədir*). Sən məni qorxudursan. Nə olub? Nə baş verib?

QIZ – Uşaq yoxdur.

I SEVGİLİ – Nə dedin? Sən nə dedin? (*Qızı çiyinlərindən tutub möhkəm silkələyir*) Sən nə dedin?

QIZ (*qışqırır*) – Uşaq yoxdur! Yoxdur!

I SEVGİLİ dizləri vurulmuş kimi döşəməyə düşür. Vəhşi hönkürtüdən bütün bədəni titrəyir. QIZ bu reaksiyadan qaşır. O da diz üstə düşüb onun hönkürtü-dən titrəyən çiyinlərini qucaqlayır. I SEVGİLİ onun əllərini kobud şəkildə itələyib

ayağa qalxır, çox asanlıqla QIZI da özü ilə bərabər qaldırır və düz gözünün içinə baxır.

I SEVGİLİ – Bu necə oldu? De görüm, necə oldu? Ağır nəse götürmüşdün? Axı, mən sənə qadağan eləmişdim. Dayan... dayan... Yoxsa sən uşağı tələf eləmişən? Aborta getmişən? (*Cavab gözləməyib QIZA güclü bir şillə vurur. QIZ tab gətirməyib çarpayıya yıxılır*). Həqiqətən, sən qadın deyilsən, sən o ürəksiz qadın kimi aktrisasən!

QADIN (*Qəzəbli şəkildə səhnəyə müdaxilə edir*) – Bəli, mənim qızım mənim kimi aktrisadır! Sənsə başı ilə deyil, şillə-yumruqla düşünən... kötüksən! Hər kəs öz yerini bilməlidir! Mənim qızım sənə arvad ola bilməz!

I SEVGİLİ – Sən sus, sus, teatr qqq... qoy, o özü desin!

QADIN – Abort elətdirməklə o, sözünü bir həftə qabaq deyib.

I SEVGİLİ – Sən özün de, bu ifritə doğru deyir, sən aborta getmişən?

QIZ qəfil yerindən qalxıb açıq pəncərəyə tərəf qaçır. QADIN qışqırır. I SEVGİLİ bir göz qırpımında sıçrayıb qızı qamarlayır. QIZ onun əlində xeyli çapalayır və nəhayət gücdən düşüb çarpayıya düşür. Oğlan qızın qabağında diz üstə düşüb əllərini tutur, başını qucağına söykəyib hönkür-hönkür ağlayır.

I SEVGİLİ (*qəfil qalxır*) – Biz çox xoşbəxt ola bilərdik, bizim Arxideyamız, Fuadımız ola bilərdi, anan qoymadı... Yox, anan yox, teatr qoymadı. Bitdi, hər şey bitdi. Bundan sonra yüz il yaşasan da bir daha mənim üzümü görməyəcəksən. Əlvida! (*Gedir*).

III SƏHNƏ

Uzun çəkən pauza.

QADIN göz yaşlarını silir. QIZ qalxıb xalatını soyunur. Əlləri ilə gicgahlarını sıxır. İndiki zamandır.

QADIN – Nooldu? Ağrıyırsan? (*Qıza yaxınlaşır, bilmir neynəsin, necə kömək etsin*). Ovuşdurum? Bəlkə...

QIZ – Haramı ovuşduracaqsan, mama, bütün varlığım yanır. Ah!.. (*Gicgahlarını daha bərk sıxır*) Çağır iynəmi vursunlar, dözə bilmirəm.

QADIN – Qızım, morfi öldür, ona bu qədər alışmaq ziyandır, bəlkə...

QIZ – Mən çoxdan diri deyiləm, mama, çağır, tabım yoxdur... Yox, elə sən vur, sən daha yaxşı vurursan.

QADIN – Görürsən, mən heç özümə vurmuram, axı mən də ağrıyıram, amma dözürəm, sən də dözməyə çalış.

Qız ona necə baxırsa, Qadın tabe olur. Şprisi doldurub iynə vurur. Kiçik bir pauzadan sonra Qız dərindən yüngüllüklə nəfəs alır.

QADIN – Keçdi? Yat bir az, qurban olum, yuxusuzluq səni əldən salır.

QIZ – Onun səsini eşidirəm, morfi damarıma yeriyan kimi onun səsini eşidirəm. Sən də eşidirsən onun səsini?

QADIN – Kimin səsini?

QIZ – Yaxşı bilirsən kimin səsini deyirəm! Sən o səsi heç vaxt unuda bilməzdin, unutmaq istəməzdin də.

QADIN – Hayıf ki, sən bütün pisləklərin səbəbini məndə axtarırsan. Bu dünyada səni hamıdan çox istəyən məndə.

QIZ – Bəs kimdə axtarım? Bir də nə axtarmaq, hər şey göz qabağındadır. Qırx yaşı keçdim, əlini qanına buladığın o körpədən sonra uşaqsız qaldım. Ailəmi dağıtdın, ikinci dəfə sevdiyim adama ərə getməyimə hər vəchlə mane oldun. Sən səhnədə oynadığın qadınları həyata köçürür, həyatda da onlar kimi hökm verirdin. Elə indi də! Əllərinin qana batdığından xəbərin yoxdur, mama.

QADIN – Bilirəm, sən o gündən mənə nifrət eləyirsən.

QIZ – Buna əsasım olsa da alınmır, mən sənə nifrət eləyə bilmirəm. Mən səni sevirəm.

QADIN – Sən məni bağışlaya bilmirsən.

QIZ – Mən hər dəfə xoşbəxtliyin bir addımlığında olanda, sən elə bir badalaq vururdun ki, qolum-qanadım qırılıb yanıma düşürdü.

QADIN – Keçmişləri ortaya gətirmə, qızım, olanları danışib əzabımızı artırma, biz keçmişə dəyişə bilmərik.

QIZ – Eşidirsən? Eşit, qulaq as...

QADIN – Mən heç nə eşitmirəm, səni morfi dilləndirir, sayıqlayırsan...

QIZ – Yox, eşit, mən onun səsini eşidirəm, sən də eşit.

IV SƏHNƏ

Qadın geriləyir, arxası pəncərəyə dayanıb olanlara baxır.

İndi keçmişdədirlər.

II SEVGİLİ (*səsi eşidilir*) – Mən indi sənə bir qadın kimi deyil, bir ideal kimi baxıb yenidən sevirəm. İndi mən də boranlı həyatın acı keşməkeşlərindən yorulmuşam, usandım.

Qız yataqdan qalxıb başqa bir xalat geyinir və səs gələn tərəfə üz tutur.

QIZ – Sənsən... Doğrudan bu sənsən? Bəs niyə məni yoluxmağa gəlmirsən? Eşitməmişən öldüyümü?

II SEVGİLİ (*gəlir, məşq geyimindədir*) – Sən mənə yenidən həyat verdin. Gəl uzaqlaşaq bəşəriyyətin bu mənfur dəbdəbələrindən, gedək xəlvət bir kəndə. On ilin iztirablarına qarşı bu son arzumu rədd etmə.

QIZ – Nə vaxtsa arzuna qarşı çıxdığımı gördünmü? Səni hər şeydən artıq sevirdim. Bir arzuna əməl edincə, bütün dünyanı aldığımı zənn edirdim. İndi də mən səni sevirəm. Son dəfə olaraq dodaqlarından öpmək, sonra can vermək istərdim... Fəqət, fələk onu da mənə çox gördü.

II SEVGİLİ – Allah eşqinə, nədir bu maneə?

QIZ – O maneənin nə olduğunu sən məndən yaxşı bilirsən.

II SEVGİLİ – Sən replikanı düz demirsən.

QIZ – Yox, bu elə mənim demək istədiyimdir.

II SEVGİLİ – Bu söhbətin yeri deyil, biz məşqdəyik.

QIZ – Təəssüf, biz həyatı da məşq bilməmişik.

II SEVGİLİ – Davam elə!

QIZ – Mən bura gələrkən... zəhər içmişəm. Mən sənin dodaqlarını zəhərləmək istəmirəm.

II SEVGİLİ – Ah, ruhum, həyatım...

QIZ – Təlaş etmə, artıq gecdir, hər şey keçmiş... Zəhər öz işini görmüşdür.

II SEVGİLİ – Ah, zavallı, neçin etdin? Bütün həyatım odlar, qiyamətlər, cəhənnəmlər içərisində belə çırpınırkən sənin xəyalınla yaşadım. Ona gah nifrət, gah pərəstiş, gah şikayət edirdim. O bir ulduzdu ki, daim ona doğru gedirdim, fəqət indi hara gedəsən, hara? Neçin, kimin üçün yaşayasan? Oh, tanrım, aldığın bu intiqamlar nəyə qarşıdır, nəyə? Nifrət, artıq... hər şeyə nifrət!

QIZ – Dayana bilmirəm, qüvvədən düşürəm, ürəyim çeynənir...

II SEVGİLİ – Sən məni yenidən diriltidin, bir də öldürürsən. Burax, dodaqlarından öpmək istəyirəm. Onsuz da mən sənsiz yaşaya bilmərəm.

QIZ – Mən də istərdim, fəqət... Son dəfə bir arzum vardı: öz doğma evciyimizdə, sənın qucağında can vermək. Bağışla məni, bağışla vəfasız sevgilini.

II SEVGİLİ – Mən səni, yavrum, heç vaxt müqəssir bilməmişəm. Sən məni seviridin, fəqət altun...

QIZ – İndi nə qədər xoşbəxtəm... Son nəfəsimdə dodaqlarından öpməyi nə qədər arzu edirəm, fəqət... (*halsız vəziyyətdə çarpayuya uzanıb gözlərini yumur*).

II SEVGİLİ gedir. Qadın yuxuya getmiş qıza baxır.

QADIN – Yatdı... (*tibbi şirmanı onun qabağına çəkir*) Adam hər bir canlının əvvəl-axır öləcəyini bilsə də, öz ölümünə inanmır (*çəkilir*).

İşıq dəyişir.

V SƏHNƏ

II SEVGİLİ adi geyimdə gəlir. Digər tərəfdən QIZ gəlir. Onlar keçmişdədirlər.

QIZ – Sən məni sevirsən?

II SEVGİLİ – Məşq bitmədi?

QIZ – Məşq bitdi, indi mən Gültəkin deyiləm, özüməm, sən də mən bilən indi Aydın deyilsən.

II SEVGİLİ – Nə yaxşı yadıma saldın. Çox vaxt kim olduğumu unuduram, ya da qarışdırıram. Səhnə ilə reallığı ayıra bilmirəm.

QIZ – Sualımdan qaçma.

II SEVGİLİ – Sənın sualların heç vaxt bitmir (*qulağına nəsə pıçıldayır*).

QIZ – Şitlik sənə yaraşmır. Sualıma da cavab ver, məni sevirsən?

II SEVGİLİ – Sevirəm, özü də çox sevirəm (*qəfil qucaqlayıb ehtirasla öpür*).

QIZ – Bəs niyə evlənmirik?

II SEVGİLİ – Ta evlənmək, sevmək necə olur? Biz həmişə bir yerdə deyi-lik?

QIZ – Bir yerdəyik, bütün teatr da bizdən danışır.

II SEVGİLİ – Qoy istədikləri qədər danışsınlar.

QIZ – Mən nə vaxtacan sənın lyubovnitsan olacam?

II SEVGİLİ – Bu nə axmaq sözdür?

QIZ – Nədir, bəlkə aşna deyim?

II SEVGİLİ – O sualın cavabı məndə deyil.

QIZ – Bəs kimdədir?

II SEVGİLİ – Anandan soruş.

QIZ – Mən anama yox, sənə ərə getmək istəyirəm. Cavabı da sən verməlisən. Susursan... Axı, bu nə sirdir? Anam səni çox istəyir, qiymətləndirir, məni də istəyir, sən subay, mən də sərbəst. Bəs bizi birləşməyə qoymayan maneənin adı nədir? Bəlkə sən də qeyrətli kişilər kimi aktrisa ilə evlənməyi özünə yaraşdırmırsan? Özü də boşanmış aktrisa ilə.

II SEVGİLİ – Çox uzağa getdin. Sualının cavabı məndə deyil, özün də bilirsən, mən evlənməyə hazırım. İcazəni anandan al.

QIZ – Niyə anamdan? Mən öz taleyimi həll etmək gücündə deyiləm?

II SEVGİLİ – Sən ondan çox asılısan.

QIZ (*əsəbi şəkildə gicgahlarını sıxır və qəfil*) – Sən anamla sevgili olmusan?

II SEVGİLİ – Bu nə axmaq sualdır?

QIZ – Axmaq, qeyri-axmaq, cavab ver, bir kişi kimi cavab ver. Sən indi də anamla münasibətdəsən?

II SEVGİLİ – Hansı cavab səni qane edərdi?

QIZ – Nə qədər acı olsa da, doğru cavab.

II SEVGİLİ – Mən bu suala cavab verməyəcəm.

QIZ – Deməli, hə! (*Onunla döş-döşə dayanır və düz gözlərinin içinə baxır*). Hansımız yaxşıyıq?

II SEVGİLİ – İkinciniz də.

QIZ – Bəlkə xırdalayasan?

II SEVGİLİ – Məmnuniyyətlə! O çox təcrübəli, maraqlı, gözlənilməz... sən gənc, gözəl, təravətli, səmimi...

QIZ – Sən isə... Sən... Sən... (*Əlini qaldırır vursun*).

II SEVGİLİ – Sss... (*QIZın əlini havada tutub yüngülcə sıxır*). Mənə təzyiq eləmək olmaz... Heç olmaz!

QIZ (*əlini aşağı salır və tam ümitsiz*) – Deməli, sən anamın... (*Gicgahlarını tutub sıxır*).

II SEVGİLİ – Nə olub, başın ağrıyır?

QIZ (*qışqırır*) – Bəlkə ikimizi də alasan?

II SEVGİLİ (*pis gülür*) – Pis ideya deyil.

QIZ ona qəfil şillə vurub qəti addımlarla şirmanın arxasına keçir.

II SEVGİLİ (*şillə dəyən yanağını tutur*) – Deyəsən, mən... əclafam!

VI SƏHNƏ

Xeyli gənc görünən QADIN gəlir. II SEVGİLİ əylir QADINı öpsün, etirazla qarşılaşır.

QADIN – Sən məni dalana dirədin.

II SEVGİLİ – İstəməzdim, hər şey tədricən oldu, addım-addım gələn xəstəlik kimi.

QADIN – Axı, mən sənə demişdim, qıza yaxın durma...

II SEVGİLİ – Mən onu sevdim, heç vaxt duymadığım bir məhəbbətlə sevdim.

QADIN – Bəs o bizim münasibətimizdən xəbər tutsa necə?! Aman Allah! O özünə əl qaldıra bilər. Bilirsən bu nə deməkdir?

II SEVGİLİ – Mən heç vaxt sizi belə çaşqın görməmişdim, hanı sizin qətiyyətiniz?

QADIN – Qətiyyət səhnədədir, real həyat səhnəsində mən bezdarnı aktrisayam, burda həmişə uduzoram. Qızımdır, amma qorxuram ondan, ah, necə qorxuram?! Gözünün içinə baxa bilmirəm.

II SEVGİLİ – Bunu siz deyirsiniz?

QADIN – Mən, mən deyirəm. Onun ailəsini dağıtdım, körpəsinin qanına bais oldum. Bətnində tərənənən dördaylıq uşağını tələf elədim.

II SEVGİLİ – Bu ki... qəddarlıqdır.

QADIN – Özü də necə?! O bir daha ana ola bilməyəcək.

II SEVGİLİ – Ah-ha... Ona görə bizim uşağımız... Lənət şeytana! Bəs siz bunu bilə-bilə...

QADIN – Mən onları ayırmaq üçün başqa yol tapmadım. Bilirdim, uşağı abort elədirsək, o bunu bağışlamayacaq, üzünü çevirib birdəfəlik gedəcək. Elə də oldu. O, uşağı necə həsrətlə gözləyirdi. Moskvadan iki çamadan uşaq paltarları alıb gətirmişdi. Kolyaska da almışdı, eyvandan küçəyə atdı.

II SEVGİLİ – Axı, bu qəddarlıq, bu qatillik... Üzr istəyirəm... onların ayrılması sizin nəyinizə lazım idi? Bildiyimə görə onlar bir-birini möhkəm sevir.

QADIN – Mən qızımı səhnədə görmək istəyirdim, o mənim davamçım olmalı idi. Hayıf, alınmadı, o, ümidimi doğrultmadı, mənim kimi aktrisa ola bilmədi.

II SEVGİLİ – Niyə elə deyirsiniz, o sizin kimi deyil, sizə bənzəmir, amma onun özünəməxsus səhnə məlahəti var.

QADIN – Mələhətlə çox uzağa gedə bilməzsən. O özü də bilir zəif olduğunu.

II SEVGİLİ – Siz bunu ona təlqin eləyirsiniz. Onun özünə inamını öldürürsüz. Siz olmayanda o çox gözəl oynayır, sərbəst, ilhamla, incə yumorla...

QADIN (*marlaqla qulaq asır*). – Mənə xoş gəlmək üçün deyirsiniz?

II SEVGİLİ – Mən yaltağa oxşayıram?

QADIN onun yanağından öpür.

Siz qüdrətli aktrisasınız, təcrübəniz də çoxdur, aktyor arsenalınız hədsiz zəngindir, siz daha çox texnika ilə oynayarsınız, onun oyununda isə texnika zəifdir, hisslər çoxdur, o oynadığı rollara qəlbinin istisini verir, o təəccübləndirməyə yox, sevdirməyə çalışır, yox, çalışmır, onda öz-özünə alınır, ona görə onun oynadığı qadınları da, onun özünü də tamaşaçılar, hətta paxıllığını çəkən həmkarları da sevir.

QADIN – Məni sevmirlər? Bəlkə deyəsən nifrət edirlər?

II SEVGİLİ – Nifrət niyə, sizi ancaq paxıllığınızı çəkən qadın həmkarlarınız sevməyə bilər, tamaşaçılar isə sizin oyununuzdan heyrlənir, vəcdə gəlirlər. Onu isə sevir, bütün teatr onu sevir, hətta sizin açıq-aşkar düşmənləriniz də.

QADIN – Maraqlıdır... Bəlkə Oliviyani verim ona, dublyorum olar, sınaq üçün.

II SEVGİLİ – Yox, ona kraliça, şahzadə, nə bilim, Janna Dark lazım deyil, o öz xarakterinə uyğun rollar oynamalıdır, kiçik, balaca insanları, sadə qadınları, müasirlərimizi. O bir insan kimi o qədər mehriban, qayğıkeş, sadədir ki, hətta səhnədə belə hökm etməyi bacarmır. Mən onu çox sevirəm, amma... biz evlənə bilmərik. İndicə gəldim bu qərara.

QADIN – Əlbəttə, səbəb mənəm.

II SEVGİLİ – Tək siz olsaydınız...

QADIN – Daha nə var?

II SEVGİLİ – Sizdən gizlətməyəcəm, uşağı olmayan qadınla evlənə bilmərəm.

QADIN – Yenə də mən! Mən!

II SEVGİLİ – Özünü əzab verməyin, biz tanış olanda, nə siz, nə də mən bu günü görə bilərdik.

QADIN – Daha görüşmə onunla, sakitcə aralan, ingilissayağı, heç bir izahat vermədən, səbəbləri demədən. Mən onu sakitləşdirə bilərəm, nə qədər çətin olsa da, bacararam.

II SEVGİLİ – O qədər də çətin olmayacaq, mən teatrdan getmək qərarına gəlmişəm, bir müddət görünməyəcəm, onunla bütün əlaqələri kəsəcəm.

QADIN – Bu yaxşı oldu (*yanağından öpür*). Əlvida! Mən səni daha çox bir aktyor kimi sevirdim...

II SEVGİLİ – Mən isə sizi hər mənada dahi bir qadını sevən kimi sevdim. Hansı səhnədə olursansa olum, gözüm tamaşa zalında həmişə sizi axtaracaq, hətta bu dünyada olmasanız da elə biləcəm hardansa mənə baxır, oyunumu izləyirsiniz (*əyilib Qadının əlindən öpür və tələsik gedir*).

QADIN – Əlvida! (*Yanağında ilişib qalmış göz yaşını silir*) Hər şeyə əlvida...

QIZ (*gəlir*) – O gəlmişdi? Uzaqdan gördüm, bizim blokdan çıxdı. Çağırdım, eşitmədi.

QADIN – Hə, gəlmişdi. Teatrdan getmək istədiyini deyirdi.

QIZ – Teatrdan getmək istəyir? Heç mənə deməyib.

QADIN – Bu gün qərara gəlib.

QIZ – Axır vaxtlar qaçır məndən.

QADIN – Qaçır qaçsın də! Dünya onun başında qərar tutmayıb ki?!

QIZ – Onunla açıq danışdım. O da açıq cavab verdi. Mənimlə evlənmək istəmir, nəyə ona mane olur.

QADIN – O evlənen adam deyil, özünə vurğundur.

QIZ – Əslində mən ondan uşaq istəyirdim, o da alınmadı. Hətta həkimə getdim.

QADIN – Mənə deməmiş həkimə getmisən?

QIZ – Məlum oldu ki, mənim heç vaxt uşağın olmayacaq. Birinci hamiləliyini pozan qadının yüzdə doxsanı ana ola bilmir!

QADIN qulaqlarını tutur.

Niyə qulaqlarını tutdun, niyə eşitmək istəmirsən?

QADIN – Eşidəcək halda deyiləm.

QIZ – Yox, eşitməlisən! Məni necə bədbəxt elədiyini bilməlisən. Bilirsən niyə mənimlə evlənmək istəmir? Cavab ver, bilirsən niyə?

QADIN – O səbəbi sən heç vaxt bilməyəcəksən? Üçüncü heç kəs bilməyəcək!

QIZ – Təəssüf ki, mən bilərəm.

QADIN – O dedi sənə?

QIZ – Hə, amma səbəb sən bilən deyil, o bildi ki, mənim uşağım olmayacaq. Ona görə üz döndərdi məndən.

QADIN – Özü dedi sənə?

QIZ – Deməsə də, başa düşdüm.

QADIN – Mən hər şeyi sənənin xoşbəxtliyin üçün etmişəm, qızım, nəticə pis olubsa, günah məndə deyil.

QIZ – Sən heç nədə özünü taqsırkar görmürsən. (*Qışqırır*) Məgər məni məcburən həkimə aparın sən olmadın?!

QADIN (*daha bərk qışqırır*) – Sən həqiqətən, uşaq istəsəydin, bütün gücünlə etiraz edərdin. Sən uşağı yox, səhnəni seçdin!

QIZ (*heysiz, zəif səslə*) – Məndə etiraz etməyə güc qoymadın. Hara baxırdım, teatrı görürdüm. Dedim, uşaq sonra da olar. Daha bilmədim ki... Amma sən bilirdin!

QADIN – Mən onda sənə yaxşılıq elədiyimi düşünürdüm.

QIZ – Hərdən təəccüblənirəm, necə olub sən məni doğmusan? Niyə məni yarımçıq tələf eləməmişən? Niyə? (*Hönlürür*).

QADIN (*çox sakit*) – Hamilə olduğumu gec bildim, çox gec. Biləndə geriye yol yox idi (*yavaştan gülür*). Hermionanı axırıncı dəfə oynayanda sən bətnimdə səkkiz aylıq idin. Qarnım bilinməsin deyərək ətəyi on iki taxta gümüşü işıq saçan ağ don geyinmişdim. O vəziyyətdə düz on bir dəqiqə heykəl kimi dayandım səhnənin dibində, gur işıqların altında, heç gözümü də qırpmırdım. Tamaşaçı elə bilirdi heykələm. Sən də içəridən elə hey tək atırdın, kəllə vururdun (*hər ikisi gülür*) Qıdıqlanırdım, gülmək tuturdu məni. Heç kəsin ağılına gəlməzdi ki, heykəl kimi donub qalmış Hermiona vot-vot doğacaq (*daha bərkdən gülür*).

QIZ (*gülə-gülə göz yaşlarını silir*) – Sən onda xoşbəxt idin?

QADIN – Nə bilim, o vaxt bu barədə düşünmürdüm, amma səhnədə keçirdiyim o hala bərabər halı bir də yaşamadım. Qərribə hiss idi.

QIZ – Sən məni o hissdən birdəfəlik məhrum elədin.

QADIN (*QIZı qucaqlayır*) – Sən mənim portretimi çox qəddar cizgilərlə çəkirsən. Bu məni kədərləndirir. Məni tanımayan adam o portretə baxıb elə bilər mən Qorqonayam, toxunduğum, baxdığım hər şeyi daşa döndərirəm, insafsızcasına parçalayıb məhv edirəm. Halbuki mənim ən böyük taqsırım səni çox sevməyimdir. Mən səni səhnədə görmək istədim, sənə sonsuz xoşbəxtlik vermək istədim.

QIZ – Sən bunları mənə demisən.

QADIN – Bəlkə də demişəm, amma bu həqiqətdir.

QIZ (*QADINDAN aralanır*) – İndi sənə yetmiş yaşın var...

QADIN (*qulaqlarını tutur*) – Demə o rəqəmi, qorxuram.

QIZ – Amma bu faktır.

QADIN – Bəlkə də, amma mən qorxuram, qadının cəhənnəmidir qocalıq.

QIZ – İndi səhnə də getdi, ordakı xoşbəxtlik də bitdi, bəs sonra. Doğrudanmı sən hələ də xoşbəxtsən?

QADIN – Bilmirəm... Hərdən mənə elə gəlir, məni səhnədən qovub real deyilən bu aləmə sürgün ediblər. Mən bu aləmin qayda-qanunları ilə yaşaya bilmirəm, içimdə bir boşluq var, dibi görünməyən uçurum qarşısında yam. O uçurum məni çəkir, dartır girdabına. Bəlkə də bu həyatın özüdür. Səhnə məni işıqları, alqışları, şöhrəti ilə aldatdı, həyatımda oyun, yalan birinci yerdə dayandı, həqiqətlə yalanı qarışıq saldım, yerləri dəyişik düşdü. Mən səni də bu yola çəkdim, doğru yoldan sapdırdım. Halbuki sən adi bir həyat yaşamaq istəyirdin, xoşbəxt qadın, ana həyatını seçmişdin. Mən qoymadım, öz şöhrətimlə əzdim səni, şirnikdirdim dekorasiyalar arasındakı xoşbəxtliyə. Övladını tələf elədim, sevdiyini adamı perik saldım. Sən məndən fərqli gözəl ana ola bilirdin. Qoymadım, səni yalan və haram dolu teatr yoluna çəkdim. İndi, sən deyən kimi yetmiş yaşında elədiklərimin əzabını çəkirəm, hətta indinin özündə də bu əzabları aktrisa kimi oynayırəm, özümü səhnədə hiss

edirəm. Səni ikinci sevdiyindən də ayırdım, səbəbini iki adam bilir, o, bir də mən. Bu tək uşaq məsələsi deyildi, səbəb daha dərinədir.

QIZ – Mən də bilirəm.

QADIN – Nəyi bilirsən?

QIZ – Sən biləni (*başını iki əli ilə tutur*)

QADIN – O dedi sənə?

QIZ – Deməzdi, mən məcbur elədim, boynuna qoydum. Yalandan dedim ki, onsuz da bilirəm, mamam deyib. Onda o da etiraf etdi ki, siz ehtiraslı bir eşq yaşamısınız.

QADIN – Yalan deyir, bu eşq deyildi, bu oyundu, teatrdı...

QIZ – Sus... (*Yenə də başını tutur və güclə*) Danışma, mən hər şeyi bilirəm, detallarına kimi (*yavaş-yavaş çökür*).

QADIN – Nə oldu? Sənə nə oldu? (*Onu saxlamağa çalışır*) Başını niyə tutdun?

QIZ – Bilmirəm... Hərdən başım gic gedir, bütün bədənimdə dəhşətli bir yorğunluq hiss edirəm... (*Yıxılır*).

QADIN – Nə oldu? Axı mən nə dedim ki... Həkim!

QIZ – Qışqırma (*çətinliklə qalxır*). Həkimə getmişdim...

QADIN – Mənim xəbərim olmayıb?

QIZ – Bir dəfə də belə olmuşdum, bir an huşum getmişdi. Elə bildim hamilə qalmışam, sevindim. Sənə demədən həkimə getdim. Hamiləlik deyildi.

QADIN – Bəs nə idi, həkim demədi?

QIZ – Dedi.

QADIN – Ürəyimi üzmə, nə dedi?

QIZ – Qan xərcəngi, leykoz...

QADIN – Ola bilməz! Nə xərcəng? Nə leykoz?

QIZ – Həri, tam xoşbəxtlik üçün bu çatmırdı.

QADIN – Dedim, ola bilməz, mən bütün həkimləri ayağa qaldıracam. Bu saat gedirik, qalx, qalx ayağa... (*QIZI belindən qucaqlayıb aparır*). Bu yalandır, yalandır...

VII SƏHNƏ

Həmin məkandır. QIZ yataqda uzanıb. QADIN çarpayıya yaxın yerdə kürsüdə oturub. Hiss olunur yuxu aparıb onu. QIZ gözlərini açır. Yatmış QADINı bir müddət süzür. Əlini onun əlinin üstünə qoyur.

QIZ – Mama!

QADIN (*dixsinib gözlərini açır*) – Yatmışam? Bütün gecəni gözümə yuxu getməyib. Elə hey sənə baxmışam. Bir sutkadır yatırsan. Həkim deyir yatmağı yaxşıdır, tez sağalar. Çox rahat yatmışdın, həmişəki kimi səssiz-səmirsiz. Sən həmişə, lap körpəlikdən sakit yatardın, o qədər sakit ki, qorxardım, əyilib qulağımı az qala burnuva söykəyirdim görüm nəfəs alırsan ya yox. Papa da gülürdü, deyirdi, qorxma, o həmişə eləcə rahat yatır, onda sakitləşirdim, axı, o səni məndən yaxşı tanıyırdı. İndi necəsən?

QIZ – Yaxşıyam, həтта... mənə elə gəldi ölmüşəm. Ölmək necə rahatmış. Nahaq biz ölümdən qorxuruq, qorxulu olan ölüm deyil, həyatdır, yaşamaqdır.

QADIN – Pisniyəbət danışma. Ölmüşdüm, yox bir... Sən niyə sağalacağına inanmırsan?

QIZ – İnanmaq istərdim, çox istərdim.

QADIN – Mənim bu qədər yaşım var, çox qəribə olsa da, deyirlər, xəstəliyim də səninkindəndir, amma ümitsiz deyiləm, mütləq sağalacağıma inanıram. Hələ ledi Makbeti də oynayacam. Sən də Gültəkini. Sağ olsunlar, sənə görə məşqləri saxlayıblar. Deyirlər, sağalıb gələr özü oynayar. Səni teatrda çox sevirlər, bu məni sevindirir.

QIZ – Mən yatan müddətdə gələn olmayıb?

QADIN – Heç kəsin gəlməyi lazım deyil. Özüm qadağan eləmişəm. Qoy bizi xəstə vəziyyətdə görməsinlər. Sənə baxma, mənim dostdan çox düşmənim var. Böyük istedad adama dostdan çox düşmən qazandırır.

QIZ – Mənim ki nə böyük istedadım var, nə də düşmənim. Bəs niyə dost bildiyim adamlar belə tez yoruldu, tez unutdu, dönük çıxdılar? Mən hər səhər özümü səliqə-səhmana salıram, gələn olar deyər. Gələn isə yoxdur. Deməli, hamı üstümdən xətt çəkib, heç kəs mənim sağalacağıma inanmır. Bir dəfə o mənə demişdi, axırda sən tək qalacaqsan.

QADIN – Qələt eləyib demişdi. Pis şeylər haqqında düşünmə, özünü yaxşıya köklə.

QIZ – Heç bizim şerikli sevgilimiz də gəlmir, guya biz yoxuq. Bu qədər vəfasızlıq?! Sevgi cəhənnəmə, bəs dostluq, bəs etibar, nəhayət...

QADIN – Gəl heç kəsi qınamayaq. Hər kəs öz həyatını yaşayır.

QIZ – Dedilər, evlənin.

QADIN – Kim dedi?

QIZ (*acı təbəssümlə*) – Dostlardan biri zəng eləyib gözaydınlığı verdi. Özündən iyirmi yaş cavan qızla evlənin.

QADIN – Nədi, qarımış qızla evlənməli idi, ya dul arvad almalı idi?

QIZ – Bilmirəm, bu mənim üçün maraqlı deyil. Mən daha bu dünyanın sakini deyiləm.

QADIN – Yenə başladın?

QIZ – Ölümdən çox qorxurdum...

QADIN – Yenə ölüm? Axı, demişəm sənə, pis şeylər haqqında danışma, heç düşünmə də. Mən yaşda adamın yanında bu qədər ölümdən danışmaq yaramaz işdir. Məni qorxudursan.

QIZ – Mən qorxmuram, indi heç qorxmuram, ona yaxınlaşdıqca əvvəlki xofum azalır. Bax, o küncə də indi qorxusuz baxıram, qorxmadığımı görüb o da mənə dost kimi gülümsəyir.

QADIN – Ölüm də qələt eləyir, sən də. Ölüm buna gülümsəyir, yox bir hırıldayır.

QIZ – O çox məlahətlidir.

QADIN – Kişidir?

QIZ – Kişi? Mən buna fikir verməmişəm. Deyəsən orda bunun əhəmiyyəti yoxdur.

QADIN – Mən qorxuram, boynuma almaqdan da utanmıram. Yetmiş keçmişəm, amma qorxuram, həm də... (*Ucadan, əmr formasında*) Ölmək istəmirəm!

QIZ – Sən heç vaxt ölməyəcəksən, sənətin yaşadacaq səni, teatr tarixinin şanlı səhifəsi kimi unudulmayacaqsan.

QADIN – Məni gələcək maraqlandırmır. İndiki zaman vacibdir mənim üçün. Ölsəm, sevinənlər çox olacaq, o qaşqaldağa oxşayan aktrisa, nəhayət, dərindən nəfəs alacaq. Həmişə mənim qulluqçum, kənizim olub (*gülür*). Misir kraliçasını oynayanda hirsle çənəsindən necə yapışdımsa, yazıq qulun kimi qışqırdı. Tamaşaçıları diksindi. Demə dırnağım zavallının dərisini yırtıb (*gülür*).

QIZ – O, sənin haqqında bir televiziya verilişində danışdı.

QADIN – Yox a?! Nə deyirdi?

QIZ – Sən Kruçininanı oynayanda demisən, çətirimin kənarlarına iki qat muncuqlar tikilməsə, səhnəyə çıxmayacam.

QADIN (*gülür*) – Hə, olub elə şey. Rejissor da gerek ki, elə o bədbəxtin əri idi. Səhərişi gün də premyera olmalı idi. Rejissor yalvardı ki, premyeranı oynayın, sonrakı tamaşada mütləq istəyinizi yerinə yetirərik. Bir xırda məsələyə görə qanımızı qaraltmayaq. Dedim, rejissor yoldaş, teatrda xırda heç nə yoxdur. Muncuq, vəssalam!

QIZ – Yazıq rejissorun da gücü çatıb arvadına. Deyir neynəyə bilərdim, gecəni yatmadım, səhərə kimi bircə-bircə muncuqları düzdüm o boyda çətirin qıraqlarına. Tamaşa da çox uğurla keçdi. Dalınca da dedi ki, çox prinsipial aktrisadır. Bunu deyəndə onun üzünü görmək lazım idi (*gülür*).

QADIN – Onun kimi məni sevənlər teatrda çoxdur. Sən də ölümdən danışsən. İstəyirsən onları sevindirək? Biz yaşamalırıq (*QIZI qucaqlayır*).

QIZ – Biz heç vaxt indiki qədər bir yerdə olmamışıq.

QADIN – Doğrudan da.

QIZ – İndiki qədər də bir-birimizi tanımamışıq. Bunun üçün gerek xəstələne idik, özü də eyni xəstəliklə. Bu qəribə deyil, mama? Bəlkə bu Allahdan gələn bir işarədir?

QADIN – Qəribə şeylər danışsən, Allah, işarə, nə bilim nə! Qulağını dirədiyən o radio başını xarab eləyib. Marağ üçün bir dəfə o arvadın verilişinə bir az qulaq asdım, höyl elədim. Namaz belə, dua elə... Qorxdum ey!

QIZ – Elə deyil, mama, sən mahiyyətə fikir verməmişən. Çox kritik vaxtımdı, hətta özümü öldürmək haqqında düşünürdüm, bir söhbətə qulaq asdım orda, deyilənlər içimdən keçdi. Bəlkə özgə vaxt, xəstə olmasaydım, heç vecimə gəlməzdi o deyilənlər.

QADIN – Nə bilim, danışsən də.

QIZ – Sən heç Allah haqqında düşünmüsən?

QADIN – Bu nə axmaq sualdır?

QIZ – Cavab vermədin.

QADIN – Axı nə deyim? Bizim vaxtımızda Allah dəbdə deyildi. Başımız teatra, səhnəyə elə qarışmışdı ki... Biz sağlam, cavan, gözəl idik, yaxşı da dolanırdıq, xətir-hörmət, ondan da çox şöhrət. Allah yada düşürdü?

QIZ – Bax, həmin söhbətin mahiyyəti də bunda idi. Adamı Allahdan iki şey uzaqlaşdırır: sağlam can, çoxlu mal-mülk. Hər ikisini itirəndə Allah düşür yada, üzünü göyə tutub soruşursan: niyə mən? Sağlam olanda, xoşbəxt dolananda bu sual heç ağılımıza gəlmir. Mən onlar kimi danışa bilmirəm. Amma onu başa düşdüm ki, mənim həyatım başdan-ayağa səhvlərlə, haramlarla dolu olub.

QADIN – Nə haram, nə günah, sən kimin gözünə ağ salmışsən, kimin evini dağıtmışsən, kimin ərinə əlindən almışsən?

QIZ – Mən heç kəsə pislilik eləməmişəm, mama, mən özüm özümə zülüm eləmişəm. Ən böyük günahım övladımın qatili olmağımdır. Hər şeydən xəbərsiz, özünü müdafiə etmək imkanından məhrum tifilə əl qaldırılmışam. Özüm öz xoşbəxtliyimi məhv eləmişəm. Qalan günahlarımı saymayacam, sən məndən yaxşı bilirsən.

QADIN – Taqsırkar, əlbəttə, mənəm.

QIZ – Taqsırkar olsan da, olmasan da, mən səni çox sevirəm, həmişə sənə sevginə möhtac olmuşam... Mən heç kimi günahlandırmıram, taqsırkar mən özüməm, amma tövbə qapıları həmişə açıqdır.

QADIN – Onu kim dedi?

QIZ – Əgər sağalsam, Allah möcüzəsini göstərib məni bu ölüm yatağından qaldırırsa, başqa cür yaşayacam, həyatımı tamam dəyişəcəm... *(Gülür)* Bax, ölüm o küncdən baxıb gülümsəyir, deyəsən istehza eləyir mənə. Deyir sən saydığını say, gör mən nə sayıram.

QADIN – Bəsdir, belə şeylər danışib məni qorxutma, o küncdə də heç nə yoxdur, morfi başını xarab eləyib. Nə danışdığını özün də bilmirsən.

QIZ – Heç vaxt həyatımı belə aydın görməmişdim, mama. İynəmi vur, bu aydınlığa dözə bilmirəm... *(Gicgahlarını var gücü ilə sıxır)* Dünyanın bütün ağrıları canımdadır. Tez elə, mama, tez elə... *(Ağrıdan qışqırır)* Dozanı ikiqat elə...

QADIN – Nə danışırısan, niyə ikiqat? Olmaz! Həkim icazə verməz!

QIZ *(qışqırır)* – Dedim, ikiqat! *(Hövsələsizliklə şprisi QADINDAN alıb əsən əlləri ilə doldurur).*

QADIN – Sən neynirsən? Sən... *(mane olmaq istəyir).*

QIZ *(qətiyyətlə)* – Çəkil!

QIZ dolu şprisi damarına boşaldır və sona yaxın sakitləşib süst düşür. QADIN bir müddət sakit uzanıb gözlərini yummuş QIZa baxır. Şirmanı QIZın qabağına çəkir. Gözlərində yaş görünür. İşıq dəyişir. QADIN bir özünə, sonra əllərinə baxır, onları möhkəm-möhkəm bir-birinə sürtür, guya yuyur.

QADIN – Əllərim qan içindədir. Yəni bu qanı mən yuyub təmizləyə bilməyəcəm? *(Əllərini bir-birinə möhkəm sürtür)* Bəsdir, bəsdir... *(əllərini iyləyir)* Hələ də qan qoxusu gəlir... Oh, oh, oh!.. Ərəbistanın bütün ətriyyatını bir yerə cəm etsən də bu xırda əlləri təmizləyib pak edə bilməz... Heç vaxt, heç vaxt!.. *(gedir)*

VIII SƏHNƏ

Yarımqaranlıq səhnə. QIZ ağ rəngdə çox gözəl donda gəlir.

QIZ – Mən gözəl bir yaz günündə öldüm, anamın qolları üstündə. O bu dəfə də, səhnədəki kimi oynadı, misilsiz oynadı, məni də ağılatdı. Bu oyunda əsil dərd vardı. O mənim yarımçıq qalmış arzularımı yanıqlı dillə oxşadı. Üç ay içimdə çəkdiyim ağrılarımı dilə gətirdi. Həyatı ana bətnində bitən övladımı ağıladı... Və birdən anamın səsi eşidilməz oldu, onu içimi titrədən bir səs əvəz elədi. Bu, Şeytanın səsi idi, mən bu səsi yaxşı tanıyırdım, çox eşitmişdim. O, Rəbbimizə deyirdi "Sənin cəlalına and olsun, bəndələrini, nə qədər ki ruhları cisimlərindədir, doğru yoldan sapdırmaqda davam edəcəm". Rəbbimiz isə qəlbə sakitlik, hüzur gətirən arxayın səsle cavab verdi: "Şanıma və cəlalıma and olsun, mən də onları bağışlamaqda davam edəcəm, ta ki onlar bunu məndən istəsinlər..."

İşıq sönür

PƏRDƏ

**14 iyun – 20 iyul, 2020.
Koronavirus dövrü**